



پوهنتون سلام  
پوهنځی شریعات و قانون  
پروگرام ماستری فقه و قانون



امارت اسلامی افغانستان  
وزارت تحصیلات عالی  
معینیت امور علمی

# تصرفات وکیل در عقود و تطبیقات معاصر آن

رساله ماستری

محصل: مطیع الله بن دوست محمد

استاد رهنما: محترم دکتور رفیع الله عطا عاقاه الله

سال: ۱۴۰۱ ه.ش / ۱۴۴۴ ه.ق



پوهنتون سلام  
پوهنځی شرعیات و قانون  
پروگرام ماستری فقه و قانون



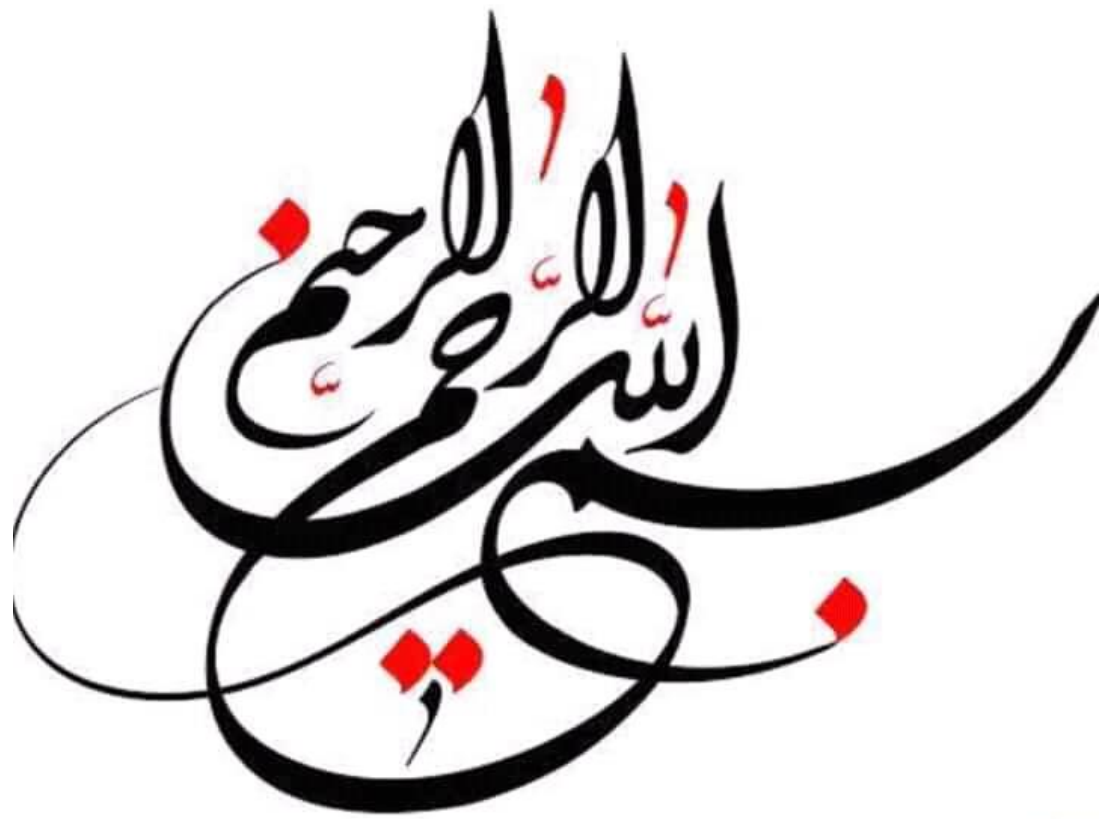
امارت اسلامی افغانستان  
وزارت تحصیلات عالی  
معینیت امور علمی

## تصرفات وکیل در عقود و تطبیقات معاصر آن

رساله ماستری

محصل : مطیع الله بن دوست محمد  
استاد رهنما: محترم دکتور رفیع الله عطا عافاه الله

سال: ۱۴۰۱ هـ ش - ۱۴۴۴ هـ ق





# پوهنتون سلام



پوهنځی شرعیات و قانون

دپارتمنت فقه و قانون

بورد ماستری

## تصدیق نامه

محترم مطیع الله ولد دوست محمد ID: SH-MSF-99-762 محصل دور هشتم فقه و قانون که رساله ماستری خویش را زیر عنوان: تصرفات وکیل در عقود و تطبیقات معاصر آن به روز سه شنبه ۸ تاریخ ۹ / ۲۳ / ۱۴۰۱ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و به اساس بررسی هیات تحکیم مستحق ۹۳ (نمره به عدد) لوه و دو (نمره به حروف) گردید، موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم:

ردیف	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	استاد وزیر محمد سعیدی	عضو هیات	
۲	دکتور عبدالله حقیر	عضو هیات	
۳	دکتور رفیع الله عطاء	استاد رهنا و رئیس جلسه	

..... معاون علمی

..... آمر بورد ماستری

## خلاصه بحث

معاملات در زندگی انسان برای امرار معاش و زندگی يك اصل بزرگ است که در دین اسلام مشروعیت آن با دلایل ثابت می باشد، مشروعیت معاملات با کدام دلایلی که ثابت است همان دلیل برای مشروعیت تصرفات وکیل در عقود است.

" تصرفات وکیل در عقود و تطبیقات معاصر آن " از خود يك عده اصول و قواعد دارد، تطبیقات معاصر وکالت يك مسئله جدید است، این موضوع در عصر حاضر که اکثریت معاملات دنیا از همین طریق انجام می شود، از اهمیت خاصی برخوردار است، خصوصاً در خور توجه تاجران و صرافان معاصر گردیده است .

به همین سبب موضوع کنونی را انتخاب نمودم و با روش تطبیقی بین نظریات فقهاء کرام و قانون کشور را مورد بحث قرار دادم، و در زمینه از نظریات فقهای کرام و قانون مدنی را به شکل کتابخانه یی استفاده کردم، و به همین انگیزه تیزس خویش را به طرح ذیل شکل ساختاری دادم:

که در مجموع هشت فصل دارد، در فصل نخست تصرف، عقد، وکالت با مفاهیم و اصطلاحات مورد بحث قرار داده ام، در فصل دوم تصرفات وکیل نکاح، وکیل بیع، وکیل شراء ، وکیل در عقد صرف، وکیل در عقد سلم، وکیل در قبض کردن و ادا کردن دین مورد بحث قرار گرفته است.

در فصل سوم تصرفات وکیل در عقود منافع مورد بحث گرفته که بر سه مبحث مشتمل است که مبحث اول "تصرف وکیل اجاره" در دو مطلب گنجانیده شده است، مبحث دوم "تصرف وکیل جعاله " و مبحث سوم " تصرف وکیل استصناع" نیز بر دو مطلب گنجانیده شده است.

فصل چهارم "تصرفات وکیل مضاربت، وکیل مزارعت و وکیل مساقات مورد بحث قرار گرفته که در سه مبحث گنجانیده شده است. فصل پنجم تا فصل هشتم تطبیقات معاصر وکالت مورد بحث قرار گرفته که در آن برخی از مسائل عصری وکالت را ذکر کردم مانند: وکالت در ضمانت نامه (خطاب الضمان)، وکالت در حواله بانکی، وکالت در کریدت کارت، وکالت در اسعار خارجی مورد بحث قرار گرفته است.

و به این نتیجه رسیدیم که وکالت عقد جائز است و از خود شرائطی دارد، تصرف وکیل در عقدی که از طرف مؤکل وکیل قرار گرفته است اگر شرائط آن مراعات شود عقد جائز می گردد و اگر نشود باز در برخی صورتهای وکالت فاسد می گردد.

## فهرست مطالب

صفحه	عناوین
1.....	مقدمه
2.....	اهمیت موضوع
3.....	اسباب اختیار موضوع
4.....	طرح مسئله و بیان سوال های تحقیق
4.....	پیشینه تحقیق
5.....	مواد و روش تحقیق
6.....	اهداف تحقیق
6.....	مشکلات تحقیق(محدویت های تحقیق)
6.....	خطه و پلان تحقیق

### فصل اول: مفاهیم و کلیات

13.....	مبحث اول: معنای تصرف، عقد و وکالت
13.....	مطلب اول: تعریف تصرف از نگاه لغت
14.....	تعریف اصطلاحی تصرف
15.....	مبحث دوم: تعریف عقد
17.....	تعریف عقد در قانون مدنی افغانستان
17.....	مبحث سوم: تعریف وکالت
19.....	مبحث چهارم: حکم، ارکان و شرایط صحت وکالت در فقه و قانون مدنی افغانستان
19.....	مطلب اول: حکم وکالت
19.....	دلایل مشروعیت وکالت
21.....	مطلب دوم: ارکان و شرایط وکالت در فقه و قانون مدنی افغانستان
22.....	ارکان و شرایط وکالت

## فصل دوم : تصرفات وکیل در عقود مالی

- 30 ..... مبحث اول: تصرفات وکیل فروش.
- 30 ..... مطلب اول: فروختن وکیل مبیع را کمتر از ثمن آن
- 34 ..... مطلب دوم: تصرف وکیل بیع بصورت نسیئه
- 39 ..... مطلب سوم: فروختن وکیل مبیع عیب دار را.
- 42 ..... مبحث دوم: تصرفات وکیل خریداری
- 43 ..... مطلب اول: تصرف وکیل خریداری به صورت غبن
- 47 ..... مطلب دوم: خریدن وکیل مبیع معیوب را
- 51 ..... مطلب سوم: تصرف وکیل در خریدن اموال حرام
- 58 ..... مطلب چهارم: تصرف وکیل وقتیکه از اهلیت وکالت خارج شود
- 63 ..... مبحث چهارم: تصرفات وکیل در عقد صرف
- 64 ..... مطلب اول: قبض کردن وکیل در عقد صرف
- 70 ..... مطلب دوم: تصرفات وکیل که عقد صرف را باطل میکند
- 71 ..... مبحث پنجم: تصرفات وکیل در عقد سلم
- 71 ..... مطلب اول: تعریف سلم
- 72 ..... حکم و دلیل مشروعیت
- 72 ..... مطلب دوم: صورت های وکالت در سلم
- 74 ..... مطلب سوم: احکام وکالت در سلم
- 76 ..... مطلب چهارم: تصرفات وکیل در قبض کردن سلم
- 76 ..... مسئله ای اول: حبس کردن عین و هلاک شدن آن در قبضه وکیل
- 80 ..... مطلب پنجم: تصرفاتی که عقد سلم را باطل میکند
- 81 ..... مبحث ششم: تصرفات وکیل در قبض کردن و ادا کردن دین
- 81 ..... مطلب اول: حکم تصرف وکیل وقتیکه مدیون را از دین بری کند

- 81 ..... مطلب دوم: گرفتن وکیل هدیة مدیون را
- 85 ..... مطلب سوم: توکیل وکیل غیر را در قبض کردن دین
- 86 ..... مطلب چهارم: مخالفت وکیل با مؤکل در ادا کردن دین
- 88 ..... مطلب پنجم: مخالفت وکیل در قبض کردن دین

### فصل سوم: تصرفات وکیل در عقود منافع (اجاره، جعاله، استصناع)

- 95 ..... مبحث اول: تصرف وکیل اجاره
- 95 ..... تعریف اجاره
- 96 ..... مطلب اول: تصرف وکیل اجاره بدون اجازه مؤکل
- 98 ..... مطلب دوم: مخالفت وکیل با مؤکل در اجاره و آثاری که بالای این مرتب میشود
- 99 ..... مبحث دوم: تصرف وکیل جعاله
- 100 ..... مطلب اول: تصرف وکیل جعاله بدون اجازه مؤکل
- 103 ..... مطلب دوم: فرق بین تصرف وکیل اجاره و تصرف وکیل جعاله
- 107 ..... مبحث سوم: تصرف وکیل استصناع
- 109 ..... مطلب اول: تصرف کردن وکیل استصناع بدون اجازه مؤکل
- 110 ..... مطلب دوم: انتهاء زمان حق تصرف برای وکیل بالاستصناع

### فصل چهارم: تصرف وکیل مضاربت و وکیل مزارعت و وکیل مساقات

- 114 ..... مبحث اول: تصرف وکیل بالمضاربتة
- 114 ..... مطلب اول: تصرف وکیل مضاربت
- 120 ..... مطلب دوم: مخالفت وکیل با مؤکل در عقد مضاربت و آثاری که بالای این مرتب میگردد
- 123 ..... مطلب سوم: تصرف وکیل در وقت فسخ کردن شرکت
- 124 ..... مبحث دوم: تصرف وکیل مزارعت



- مطلب اول: بری کردن وکیل عامل را از اجرت ..... 125
- مطلب دوم: مخالفت وکیل با مؤکل در مزارعت و آثاری که بالای این مرتب میشود ..... 126
- مبحث سوم: تصرفات وکیل مساقات ..... 128
- تعریف مساقات ..... 129
- مطلب اول: تصرف وکیل مساقات بحیث تبرع و بیع ..... 129
- مطلب دوم: مخالفت وکیل با مؤکل در مساقات و آثاری که بالای این مرتب میشود ..... 131

### فصل پنجم: (معاملات معاصر) وکالت در ضمانت نامه (خطاب ضمان)

- مبحث اول: تعریف خطاب ضمان و انواع آن ..... 134
- مطلب اول: تعریف خطاب ضمان ..... 134
- مطلب دوم: تکلیف فقهی خطاب ضمان ..... 135
- مبحث دوم: صورتهای وکالت در خطاب ضمان ..... 136
- مبحث سوم: احکام وکالت در خطاب ضمان ..... 139
- مطلب اول: وکالت بانک (صادر کننده ای خطاب ضمان) از طرف عمیل (طلب کننده ای ضمان) ..... 139
- مطلب دوم: وکالت بانک در خط تعهد نامه ای پرداخت (خطاب التزام السداد) ..... 145
- مطلب سوم: حکم وکالت بانک از طرف عمیل در اجراءات باز کردن خطاب ضمان نزد بانک دیگر ..... 146

### فصل ششم: وکالت در حواله بانکی

- مبحث اول: تعریف حواله ای بانکی و انواع آن ..... 148
- مبحث دوم: صورت های وکالت در حواله ای بانکی ..... 156
- مبحث سوم: احکام وکالت در حواله ای بانکی ..... 158
- مطلب اول: احکام وکالت بانک از طرف عمیل (امر دهنده و طلب کننده ای حواله) ..... 158
- مطلب دوم: احکام وکالت بانک دوم (بانکی که در آن مستفید حساب دارد) از طرف بانک اول (بانک عمیل) ..... 165

## فصل هفتم: وکالت در کریدت کارت

168	مبحث اول: تعریف کریدت کارت و انواع آن
168	مطلب اول: تعریف کریدت کارت
170	مطلب دوم: انواع کریدت کارت
173	مبحث دوم: تکلیف فقهی کریدت کارت
175	مبحث سوم: صورتهای وکالت در کریدت کارت
181	مبحث چهارم: احکام وکالت در کریدت کارت
181	مطلب اول: وکالت بانک (صادر کننده کارت) از طرف مشتری (دارنده کارت)
187	مطلب دوم: وکالت بانک (صادر کننده کارت) از طرف تاجر (قبول کننده و گیرنده کارت)
191	مطلب سوم: وکالت در کریدت کارت اقساطی

## فصل هشتم: وکالت در اسعار خارجی

194	مبحث اول: تعریف اسعار خارجی
194	مبحث دوم: صورت های وکالت در اسعار خارجی
201	مبحث سوم: احکام وکالت در اسعار خارجی
201	مطلب اول: وکیل کردن مشتری (عمیل) بانک را در انجام دادن معامله اسعار خارجی از طرف عمیل
203	مطلب دوم: وکیل کردن غیر عاقد را برای انعقاد عقد بیع ارزها با وکالت قبض کردن و تسلیم نمودن آن
205	مطلب سوم: وکالت قبض کردن ارز بعد از انعقاد عقد صرف
206	مطلب چهارم: واسطه شدن بانک ها در خرید و فروش ارز بین مشتریان
214	خاتمه
219	نتیجه گیری
221	پیشنهادهات

222.....	فهرست آیات قرآنی
224.....	فهرست احادیث نبوی
225.....	فهرست اعلام
.227.....	منابع و مأخذ

## نتیجه گیری

- 1- وکالت عقدی است که شرعا جایز است.
- 2- عقد وکالت ارکان و شرائطی دارد اگر آن مراعات شود وکالت جایز میباشد و بدون آن وکالت فاسد و در بعضی صورت ها باطل می گردد.
- 3- طوریکه وکالت در بیع و شراء جائز است همچنان در تمام عقود معاوضات مالی نیز جائز است.
- 4- اگر وکیل در عقد سلم در جنس یا صفت مخالفت مؤکل اش را کند در این صورت آن عقد مربوط به خود وکیل می باشد و برای مؤکل ضامن راس المال می باشد.
- 5- بین تصرف وکیل اجاره و تصرف وکیل جعاله صورت های شباهت و صورت های تفاوت دارد.
- 6- برای رهن جائز است که مرتهن را برای فروش رهن وکیل کند.
- 7- رهن می تواند که شخص سوم عادل را برای فروش رهن بعد تمام شدن مدت رهن وکیل کند.
- 8- استفاده کردن ضمانت نامه (خطاب الضمان) جایز است، و در این صورت بانک از طرف مشتری ضامن و وکیل می باشد.
- 9- فقط بر نفس ضمان اجرت گرفتن جایز نیست.
- 10- برای بانک در مقابل خطاب ضمان از مشتری اجرت اخذ کردن جایز است.
- 11- از جمله جایگزین های که برای رهایی از اخذ اجرت بر ضمانت نامه (خطاب ضمان) مطرح شده است: تعهدنامه پرداخت است، و این در واقع فقط وکالت برای پرداخت است نه ضمانت.
- 12- عقد حواله بانکی محلی مرکب از وکالت، قرض و حواله می باشد، و بانک محلی که انتقال پول را انجام می دهد سه ویژگی را دارد: محیل، قرض گیرنده و وکیل در بدل اجرت می باشد.
- 13- وکالت در حواله با توافق فقهاء کرام جایز است، و براین اساس وکالت در حواله بانکی نیز جایز است.
- 14- در عقد صرف نیز وکالت جائز است، اگر شرایط اش مراعات شود عقد صرف درست و الا باطل میگردد.
- 15- بانکداری طبق اصطلاح (spot prices) جایز است، یعنی: بانکداری فوری که در بازارهای جهانی ارز در ظرف دو روز کاری تسویه می شود انجام می گردد؛ در صورتیکه شرایط اش متحقق گردد.
- 16- کربیت کارت (بطاقة الائتمان): ابزار پرداخت و برداشت نقدی است که توسط بانک تجارتي یا مؤسسه مالی صادر می شود، دارنده را قادر می سازد تا از طریق آن خریداری کند و پرداخت پول آن بر ذمه صادر کننده کارت می باشد، همچنان دارنده میتواند که ازین طریق از صادر کننده کارت یا

از دیگران با ضمانت صادر کننده کارت پول نقد قرض دریافت کند، و همچنان دارنده این کارت خدمات خاص به دست می آورد.

17- در کریدت کارت (بطاقة الائتمان) بانکی که صادر کننده کارت می باشد ضامن دارنده کارت در مقابل پذیرنده کارت (تاجر) است، و دارنده کارت از طرف او ضمانت میشود، و پذیرنده کارت که تاجر است برای او ضمانت می شود، این ضمانت با سمسره، وکالت و قرض یکجا می شود.

18- برای بانك های اسلامی جایز است که به عضویت سازمان های بین المللی حامی کارت های بانکی است بپیوندند مشروط بر اینکه اجتناب کنند از تخلفات شرعی که ممکن است از طرف آنها شرط قرار شود.

## پیشنهادات

در آخر این تحقیق نکاتی را به عنوان پیشنهاد مطرح می‌کنم:

1- بانک های اسلامی باید بر تطبیق معاملات مشروع اهتمام کنند، و از معاملاتی که منجر به ربا میشود اجتناب کنند.

2- ایجاد هیئت بلند رتبه در بانک مرکزی هر کشور اسلامی متشکل از علماء شرعی و کارشناسان مالی باشد؛ تا برای بانک های اسلامی مرجع باشد، و کارهای آن را طبق شریعت اسلامی تضمین کند.

3- ضرورت جستجویی از مجمع های فقهی و از هیئت و بورد های شرعی این است که از جایگزین ها و بدیل های شرعی که بر اساس وکالت باشد بحث گردد؛ تا که آن جایگزین معاملات سودی شود.

4- برای وکیلان در عقود پیشنهاد می‌کنم که در ادا کردن مسئولیت شان از حرام خوری، فریب و غیره اجتناب کنند تا اثرات وکالت به معنای درست مرتب گردد.

5- در قانون مدنی افغانستان، قوانین احکام وکالت در عقود معاصر وجود ندارد، در این ارتباط هم امارت اسلامی افغانستان توجه نماید و طبق احکام شرعی مواردی را در قانون گنجانیده شود که مشکلات وکالت در عقود معاصر همانند فقه نیز حل شود.

تحقیقی را که در این بحث نوشتم هرچه در آن درست بود از جانب خداوند متعال است و هرچه که در آن اشتباه بود از طرف من و از طرف شیطان است، خداوند متعال و رسول آن ازین بری استند.

از خداوند متعال می‌خواهم که در گفتار و عمل به من اخلاص عنایت فرماید، و من را به علم نافع و عمل صالح توفیق دهد، و هر جا که باشم سعادت‌مند سازد، و من و پدر و مارم و خانواده ام و شیوخم و تمام برادران مسلمانم را ببخشد، و اینکه ما را از شر نفس ما و از شر شیطان و شرک و از شر هر شریر حفاظت دارد، و اینکه عاقبت ما را بر سعادت کند.

و آخر دعوانا أن الحمد لله رب العلمین، و صلی الله و سلم و بارک علی نبینا محمد، و علی آله و

صحابه أجمعین.

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته

و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

[salamresearchcentre@salam.edu.af](mailto:salamresearchcentre@salam.edu.af)